
การพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสให้กับผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการ
ทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ
Capacity Development and Creating Opportunities for the Elderly
through the Cultural Capital Process of the Four Ethnic Groups in
Si Sa Ket Province

สิทธิชัย บวชไธสง^{1/} ทิwaporn ไจกอน²

Sittichai Buachthaisong/ Thiwaporn Jaikorn

^{1,2} คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Faculty of Humanities and Social Sciences, Sisaket Rajabhat University

ได้รับบทความ: 15 กุมภาพันธ์ 2565

ปรับปรุงแก้ไข: 18 เมษายน 2565

ตอบรับตีพิมพ์: 6 พฤษภาคม 2565

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพและศักยภาพของผู้สูงอายุด้านวัฒนธรรมประเพณีและต้นแบบผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ 2) เพื่อสร้างรูปแบบในการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสของผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ 3) เพื่อประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ และอรรถประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและศักยภาพของผู้สูงอายุด้านวัฒนธรรมประเพณีในจังหวัดศรีสะเกษ การวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ศึกษาสภาพบริบทการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสให้กับผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ และ

ต้นแบบผู้สูงอายุ และศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มี 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ลงพื้นที่เพื่อศึกษาสภาพบริบทโดยการสนทนากลุ่ม กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้สูงอายุและผู้นำชุมชน จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม 3) สัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้สูงอายุและผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านผู้สูงอายุ จำนวน 290 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสของผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ มี 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ร่างรูปแบบและคู่มือการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสให้กับผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ 2) ประเมินรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสให้กับผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมชนสี่เผ่าในจังหวัดศรีสะเกษ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินรูปแบบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยประเมินด้านความเป็นไปได้ ความเหมาะสม วัตถุประสงค์ ประโยชน์ และ ความถูกต้อง 3) ปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสให้กับผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบในการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสของผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ โดยประเมินจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินรูปแบบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยประเมินด้านความเป็นไปได้ ความเหมาะสม วัตถุประสงค์ ประโยชน์ และ ความถูกต้อง

ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบหลักของรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสของผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย ด้านทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ ด้านการทำงาน

พัฒนาชุมชน และด้านการมีส่วนร่วมและการอยู่ร่วมกันในสังคม 2) การนำรูปแบบไปใช้กับ
ต้นแบบผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การบรรยาย/การอบรมการสัมภาษณ์/สนทนากลุ่ม การจัดกิจกรรม
แสดงบทบาทสมมติ 3) การประเมินผลของรูปแบบ ได้แก่ ประเมินทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อ
การเรียนรู้ของต้นแบบผู้สูงอายุ ประเมินความสามารถด้านการพัฒนาชุมชนของ
ต้นแบบผู้สูงอายุ และประเมินการมีส่วนร่วมและการอยู่ร่วมกันในสังคมของต้นแบบผู้สูงอายุ
ผลการประเมินรูปแบบพบว่า ด้านความเป็นไปได้ ความเหมาะสม อรรถประโยชน์อยู่
ในระดับมากที่สุด และด้านความถูกต้องแม่นยำอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การพัฒนาศักยภาพ, การสร้างโอกาส, ผู้สูงอายุ, ทุนวัฒนธรรม, กลุ่มชาติ
พันธุ์ 4 กลุ่มในจังหวัดศรีสะเกษ

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the development of roles and potential of the elderly in culture and tradition and the model of the elderly in Si Sa Ket Province, 2) to construct the model of capacity development and creating opportunities for the elderly through the cultural capital process of the four ethnic in Si Sa Ket province, 3) to evaluate the propriety, feasibility, utility, and accuracy of the model of capacity development in terms of culture and tradition in Si Sa KET Province. The research was conducted in 3 phases. Phase 1: Studying related theoretical concepts, the context, capacity development, and creating opportunities for the elderly through the cultural capital process of the four ethnic in Si Sa Ket province and the model of the elderly together with studying related documents and research consisted of 3 steps as follows: 1) studied and

analyzed documents regarding concepts, theories, and related research work, 2) conducted field research to study the context by groups discussion consisting of 60 seniors and community leaders using a group discussion format, and 3) conducted in-depth interviewed with the 290 elderly and people involved in the elderly work using the interview form. Phase 2: Building the model of capacity development and creating opportunities for the elderly through the cultural capital process of the four ethnic in Si Sa Ket province consisted of 3 steps as follows: 1) drafted the format and the guide for capacity development and creating opportunities for the elderly through the cultural capital process of the four ethnic in Si Sa Ket province, 2) evaluated the model of capacity development and creating opportunities for the elderly through the cultural capital process of the four ethnic in Si Sa Ket province by 15 experts using the model evaluation form and analyzed data by frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as the propriety, feasibility, utility, and accuracy, and 3) improved the draft of the model for capacity development and creating opportunities for the elderly through the cultural capital process of the four ethnic in Si Sa Ket province as recommended by experts. Phase 3: Evaluating the model of capacity development and creating opportunities for the elderly through the cultural capital process of the four ethnic in Si Sa Ket Province from 20 stakeholders used the model evaluation form and frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as the feasibility, propriety, utility, and accuracy for data analysis.

The findings were as follows. 1) The key components of the capacity development and creating opportunities for the elderly through the cultural capital process of the four ethnic in Si Sa Ket Province consisted of the basic skills necessary for learning, community development work, and the participation and coexistence in society. 2) The application of the model to the elderly model consisted of lectures/training, interviews/group discussions, and role-play activities. 3) The model evaluation were the basic learning skills of the elderly model, the ability to work in the community development of the senior model, and the participation and coexistence of the elderly model society. The model evaluation revealed that feasibility, propriety, and utility were at the highest level, while the accuracy was at a high level.

Keywords: Capacity Development, Creating Opportunities, Elderly, Cultural Capital, The four ethnic groups in Si sa ket Province

บทนำ

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติเกิดขึ้นเนื่องจากนับตั้งแต่ พ.ศ. 2544 จำนวนและสัดส่วนผู้สูงอายุของประเทศไทยเพิ่มขึ้นในอัตราที่รวดเร็วอันจะส่งผลต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจและการจ้างงาน ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรทางสุขภาพและสังคมของประเทศอย่างต่อเนื่องในระยะยาว รัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงได้มอบหมายให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จัดทำแผนดังกล่าวขึ้น (คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ, 2553) ทั้งนี้ในปัจจุบันประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุรวมทั้งสิ้น 10,225,322 คน จากประชากรทั้งประเทศ 66,188,503 คน

และเฉพาะในจังหวัดศรีสะเกษมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุถึง 214,738 คน (กรมการปกครอง, 2563)

แนวทางการพัฒนาศักยภาพและสร้างโอกาสทางสังคมให้แก่ผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษมีหลายแนวทางด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาศักยภาพและสร้างโอกาสทางด้านวัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นศักยภาพแฝงในตัวผู้สูงอายุอยู่แล้ว จังหวัดศรีสะเกษประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ หลายกลุ่ม ที่สำคัญคือ “กลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม” ได้แก่ ขนเผ่าลาว เขมร กูย และเยอ นอกจากนี้ก็ยังมีการรักษาโรคด้วยวิธีการบำบัดตามแนวความเชื่อกูดหรือกูดเรียกว่า “แกลมอ” และพิธีกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับเลี้ยงช้างด้วย (บุญฤดี สาลี, มปป.) การนับถือศาสนาของกลุ่มชนเผ่าลาวอีสาน ส่วนใหญ่จะนับถือพุทธศาสนา ปรากฏในพิธีกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้านจะมีวัดเป็นศูนย์กลางในการประกอบพิธีกรรม นอกจากนั้นยังมีความเชื่อเรื่องผีและวิญญาณ เช่นผีในต้นไม้ แม่น้ำ ในบ้าน ในไรนา ผีประจำหมู่บ้าน และผีบรรพ

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เล็งเห็นปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุและต้องการแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยศึกษาและพัฒนาบทบาท ศักยภาพรวมทั้งสร้างโอกาสให้แก่ผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ ผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความโดดเด่นทางวัฒนธรรมอันประกอบไปด้วยเผ่ากูย เขมร ลาว และเยอ ทั้งนี้ผู้สูงอายุถือว่าเป็นปุชนิยบุคคลที่สำคัญของท้องถิ่นที่มีองค์ความรู้และภูมิความรู้ทางด้านวัฒนธรรม เป็นกลุ่มบุคคลที่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมได้อย่างมีคุณภาพหากได้รับการส่งเสริมสนับสนุน อันจะเป็นการเตรียมตัวในการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาบทบาทและศักยภาพของผู้สูงอายุด้านวัฒนธรรม ประเพณีและต้นแบบผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสให้กับผู้สูงอายุ โดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ อรรถประโยชน์ และความ ถูกต้องแม่นยำของรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสให้กับผู้สูงอายุ โดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยนี้กำหนด 5 พื้นที่ในจังหวัดศรีสะเกษ คือ บ้านปรือคันตะวันออก ในอำเภوخุขันธุ์ บ้านโคกตาลในอำเภอกุสิงห์ บ้านดอนพระเจ้า ในอำเภอวังหิน บ้านปราสาทเยอในอำเภไพรบึงและบ้านเมืองคงอำเภอราศีไศล
2. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย กำหนดกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง คือ ประชาชน ในอำเภوخุขันธุ์ อำเภอวังหิน อำเภอกุสิงห์ อำเภไพรบึง อำเภอราศีไศล และอำเภอื่น ๆ ในจังหวัดศรีสะเกษที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในการวิจัย จำนวน 290 คน
3. ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - 3.1 การพัฒนาบทบาทและศักยภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
 - 3.2 การสร้างรูปแบบในการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสให้กับ ผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ
 - 3.3 ต้นแบบของผู้สูงอายุที่ได้รับการสร้างโอกาสโดยผ่านกระบวนการ ทุนวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยนี้เป็นการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ตามลำดับต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและสภาพบริบทของการพัฒนาบทบาทและศักยภาพของผู้สูงอายุด้านวัฒนธรรมประเพณี และต้นแบบผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ โดยศึกษาแยกแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ แล้วนำมาสรุป 4 กลุ่มชาติพันธุ์

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสให้กับผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ

ระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสให้กับผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ

กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย ได้แก่ 1) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษและพื้นที่ศึกษาวิจัย สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชนและบริบทผู้สูงอายุในอำเภอขุขันธ์ อำเภอวังหิน อำเภอภูสิงห์ อำเภอไพรบึง อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ หรือในจังหวัดศรีสะเกษได้ จำนวน 130 คน 2) กลุ่มผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีภูมิลำเนาอยู่ในบ้านปรือคันตะวันออกในอำเภอขุขันธ์ บ้านโคกตาลในอำเภอภูสิงห์ บ้านดอนพระเจ้าในอำเภอวังหิน บ้านปราสาทเยอในอำเภอไพรบึง และบ้านเมืองคงอำเภอราชไศล และอำเภออื่น ๆ ในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 100 คน 3) กลุ่มต้นแบบผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นบุคคลซึ่งมีบทบาททางด้านวัฒนธรรมที่โดดเด่นของชุมชนและของแต่ละชนเผ่าที่กำหนดไว้ในขอบเขตการวิจัย มีภูมิลำเนาอยู่ในบ้านปรือคันตะวันออกในอำเภอขุขันธ์ บ้านโคกตาลในอำเภอภูสิงห์ บ้านดอนพระเจ้าในอำเภอวังหิน บ้านปราสาทเยอในอำเภอไพรบึง และบ้านเมืองคง อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 60 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

อภิปรายผล

จากการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้สรุปผลเป็น 3 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผลการศึกษาศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ศึกษาสภาพบริบทการพัฒนา ศักยภาพและการโอกาสให้กับผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ และต้นแบบผู้สูงอายุ จากการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย เป็น 4 ประเด็น คือ

1.1 บริบทของผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ

จากการศึกษาพบว่าในปี พ.ศ. 2560 ผู้สูงอายุมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 10,225,322 คน จากประชากรทั้งประเทศ 66,188,503 คน และเฉพาะในจังหวัดศรีสะเกษมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุถึง 214,738 คน และในปี พ.ศ. 2561 ผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษมีจำนวน 223,307 คน ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนประชากรที่มากเมื่อเทียบกับในอดีตที่ผ่านมา และมีแนวโน้มว่าจำนวนผู้สูงอายุจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ผู้สูงอายุในพื้นที่ศึกษาวิจัยกลุ่มชาติพันธุ์ได้แก่

กลุ่มชาติพันธุ์เขมรได้แก่บ้านโคกตาล ตั้งอยู่ในตำบลโคกตาล อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ บ้านโคกตาลมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 232 ครัวเรือน ประชากรชาย 406 คน ประชากรหญิง 426 คน รวมทั้งสิ้น 832 คน ผู้ใหญ่บ้าน คือ นายประทีป รัตนพันธ์ ประชากรส่วนใหญ่เป็นชนเผ่าเขมร ชาวเขมรในจังหวัดศรีสะเกษ เรียกตนเองว่า “ขแมร์” ด้านความเชื่อของชาวเขมรในจังหวัดศรีสะเกษ ส่วนมากนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ และยังมีความเชื่อในเรื่องผีสง เหวตา และวิญญาณ โดยมีความเชื่อว่าวิญญาณสามารถทำให้เกิดความสุขและความทุกข์กับชีวิตได้ตลอดเวลาถ้าไม่ปฏิบัติตนให้อยู่ในความถูกต้อง ตามทำนองคลองธรรมการกระทำความผิดที่อาจเกิดขึ้นต่อวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ และถูกวิญญาณเหล่านั้นลงโทษ วิญญาณนั้นมี 2 จำพวก คือ วิญญาณฝ่ายร้ายและวิญญาณ

ฝ่ายดี เขมรในชุมชนโคกตาล อำเภอกุสิงห์ จะมีศิลปะการแสดงประจำท้องถิ่นของตนเอง คือ การรำที่เรียกว่า “การรำตริต” บางท้องถิ่นเรียกว่า “เรียมตรด” คือ “รำตรุษสงกรานต์”

กลุ่มชาติพันธุ์กูย ได้แก่บ้านปรีอคันตะวันออก อำเภوخุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ บ้านปรีอคันตั้งขึ้นเมื่อประมาณ 300 กว่าปี เดิมเป็นป่าที่มีแรดอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก คำว่า “แรด” ภาษาเขมรเรียกว่า “ระเมียะ” ในภาษาส่วยมีความหมายว่า “คัน” ต่อมาเพี้ยนเป็นคำที่ตรงกับภาษาไทยว่า “ป่า” ภาษาเขมรเรียกว่า “โปรท” ฉะนั้นจึงเรียกกันว่า “ปรีอคัน” โดยเล่าสืบกันมาว่า มีนายวงศ์และนางขัน และลูกหลานมาอาศัยอยู่เป็นครอบครัวรุ่นแรกๆ และมีนายปรีก นางอว ตามมาเป็นลำดับ ลูกบ้านที่มาอยู่อาศัยใช้นามสกุลตามหัวหน้า คือ วงษ์ขันธ และ ปรีอปรีก จำนวนครัวเรือน 114 ครัวเรือน ประชากร 596 คน ชาย 286 คน หญิง 310 คน อาชีพหลัก คือทำการเกษตร อาชีพเสริม เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง และทอผ้า ประเพณีที่สำคัญ คือ ประเพณีแซนโฌนตา จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ช่วงเดือน 10 เพื่อระลึกถึงพระคุณของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปให้ได้รับผลบุญที่ลูกหลานอุทิศให้ ประเพณีรำแม่มด เป็นการจัดพิธีรำทรง การรักษาโรคภัยไข้เจ็บ

กลุ่มชาติพันธุ์ลาว ได้แก่บ้านดอนพระเจ้า ตั้งอยู่ในตำบลสูง อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ บ้านดอนพระเจ้าเดิมสมัยก่อนขึ้นอยู่กับบ้านบุสูงหมู่ที่ 2 ตำบลสูง อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีชาวบ้านพาลูกหลานมาอยู่มากขึ้นจึงได้ทำเรื่องขอแยกหมู่บ้าน ออกจากบ้านบุสูง เมื่อปี พ.ศ. 2543 ซึ่งในขณะนั้นผู้ใหญ่บ้านคือ นายสำราญ จันทะเสน โดยตั้งชื่อให้ใหม่ว่า บ้านดอนพระเจ้า ความเป็นมาบ้านดอนพระเจ้า มีพระพุทธรูปอยู่ 1 องค์ เป็นที่เคารพ กราบไหว้ของบ้านบุสูงและบ้านดอนพระเจ้า แต่ก่อนนั้น พระพุทธรูปองค์นี้ อยู่ที่ดอนพระเจ้า พบทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ จึงได้อัญเชิญขึ้นมากกราบไหว้ โดยมีนายเสา วิถี เป็นผู้ขุดพบ แต่ปัจจุบันท่านเสียชีวิตแล้ว ในหมู่บ้านจะมีวัดเป็นศูนย์กลางในการประกอบพิธีกรรม นอกจากนั้นยังมีความเชื่อเรื่องผีและวิญญาณ เช่นผีในต้นไม้ แม่น้ำ ในบ้าน ในไร่ นา ผีประจำหมู่บ้าน และผีบรรพบุรุษ จะมีพิธีเซ่นไหว้ผีเป็นประจำ ในฤดูเก็บเกี่ยวหรือเพาะปลูกข้าว เวลาเกิดเจ็บไข้ได้ป่วย เชื่อว่ามีสาเหตุจากผีและขวัญออกจากร่าง

ดังนั้น จึงมีผู้ประกอบพิธีรักษาโรคและเรียกขวัญ เช่น พระ สงฆ์ นอกจากนั้น ยังเชื่อเรื่องผีปอบ ซึ่งเป็นคนที่ถูกวิญญาณชั่วร้ายเข้าสิง และสามารถทำร้ายผู้อื่นได้ ความเชื่อที่มักจะปรากฏในพิธีกรรมของชาวอีสานอีกอย่างหนึ่งคือ ความเชื่อ เรื่องการขอฝน ในรูปแบบของ “บุญบังไฟ” และ “การแห่นางแมว” นอกจากนี้คนอีสานยังมีความเชื่อเรื่อง “ขวัญ”

กลุ่มชาติพันธุ์เยอได้แก่บ้านปราสาทเยอ ตั้งอยู่ในตำบลปราสาทเยอ อำเภอไพรบึง จังหวัดศรีสะเกษ และบ้านเมืองคง ตั้งอยู่ในตำบลเมืองคง อำเภอรามัน จังหวัดศรีสะเกษ ผู้สูงวัยส่วนใหญ่เป็นชนเผ่าเยอ บ้านปราสาทเยอ ประชากรส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชนเผ่าเยอ ชนเผ่าเยอมีความเชื่อและนับถือผีควบคู่กับการนับถือพระพุทธศาสนาคล้ายกับผู้คนชาติพันธุ์อื่น ๆ โดยทั่วไป ในอดีตเคยมีความเชื่อต่อพญาแถนในฐานะผีที่มีความสำคัญที่สุด แต่ต่อมาเปลี่ยนมานับถือผีแม่ธรณีควบคู่กับความเชื่อเรื่องผีเสื้อและผีปู่ตาตามพิธีกรรมเช่นไหว้สำคัญที่พบในชุมชน อาทิ พิธีกรรมไหว้ศาลปู่ตา วิถีชีวิตของกลุ่มชนเผ่าเยอยังผูกโยงกับศาสนาพราหมณ์ - ฮินดูซึ่งเป็นความเชื่อที่มุ่งสร้างขวัญกำลังใจในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีสู่ขวัญในวันแต่งงาน พิธีบวช และพระพุทธศาสนา ซึ่งถือเป็นหลักคำสอน จาริตของชีวิต ความเชื่อหลักของกลุ่มชนเผ่าเยอผูกโยงกับเครื่องดนตรีศักดิ์สิทธิ์ซึ่งอยู่ในวิถีชีวิตของผู้คนมาตั้งแต่อดีต คือ สะโน กลุ่มชนเผ่าเยอเคารพบูชาสะโนเหมือนกับเคารพบูชาสังข์ (หอยสังข์) ตามความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ในอดีตกลุ่มชนเผ่าเยอเชื่อว่าการเป่าสะโนเป็นการเป่าบูชาสังข์ เมื่อเป่าแล้ว เจือก นาค ภูตผีปีศาจจะไม่สามารถมาทำร้ายได้และทำให้ผีเจ้าป่าเจ้าเขาดูแลคุ้มครองชาวบ้านให้อยู่ดีกินดี มีความปลอดภัย นอกจากนี้เวลาเดินทางไกล จะมีการเป่าสะโนก่อนออกเดินทางเพื่อให้เกิดโชค เดินทางปลอดภัย

1.2 บทบาทและศักยภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ

จากการศึกษาพบว่า บทบาทและศักยภาพของผู้สูงอายุในระดับจังหวัดศรีสะเกษส่วนใหญ่แล้วจะเป็นบทบาททางด้านสังคมวัฒนธรรม นอกจากนี้ กลุ่มผู้สูงอายุเองก็เกิดการรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ สอดคล้องกับการสนับสนุนโดยหน่วยงานรัฐ เช่น มีการตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นอย่างหลากหลายทั้งในอำเภอเมืองและอำเภออื่น ๆ ของจังหวัด

ศรีสะเกษ อาทิ ชมรมผู้สูงอายุตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองศรีสะเกษ ได้จัดกิจกรรมปั่นจักรยานการออกกำลังกาย ฯลฯ หน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดศรีสะเกษ

บทบาทและศักยภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่ศึกษาวิจัย ส่วนใหญ่จะเป็นบทบาททางด้านวัฒนธรรมประเพณี กล่าวคือ ผู้สูงอายุในพื้นที่ศึกษาจะเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมเป็นอย่างดี สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง

สรุปแล้วบทบาทของผู้สูงอายุมีสามด้าน ได้แก่ ด้านทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ มีความรู้ มีประสบการณ์ มีความเป็นผู้นำ ด้านการทำงานซึ่งถูกนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนน้อยมาก และด้านการมีส่วนร่วมและการอยู่ร่วมกันในสังคม

1.3 การพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสให้แก่ผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ จากการศึกษาพบว่า มีหน่วยงานหลายหน่วยงานที่มีบทบาทในการพัฒนาศักยภาพและสร้างโอกาสให้แก่ผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ เช่น พัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นต้น อย่างไรก็ตาม พบว่าการพัฒนาบทบาทและศักยภาพของผู้สูงอายุดังกล่าวข้างต้น ยังไม่ครอบคลุมไปถึงผู้สูงอายุในชุมชนต่าง ๆ อย่างทั่วถึง จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่มพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม หรือกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่มในจังหวัดศรีสะเกษ มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณีแตกต่างกันไป ทำให้การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในด้านวัฒนธรรมประเพณีแตกต่างกันออกไปจากการศึกษาประเด็นเรื่องการสร้างโอกาสและการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ พบว่า มีหลายหน่วยงานที่ให้ความสำคัญกับการสร้างโอกาสและพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ แต่ยังขาดความต่อเนื่อง และเน้นไปที่การพัฒนาอาชีพตลอดจนการดูแลสุขภาพเรื่องสุขภาพ

สำหรับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ประเด็นเรื่องการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสให้แก่ผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ผู้สูงอายุจะได้รับการพัฒนาศักยภาพและมีโอกาสในการแสดงศักยภาพ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมประเพณี ด้านอาชีพ ด้านการเป็นผู้นำชุมชน ด้านอื่นๆ เช่น การจัดกิจกรรมนันทนาการ คอยสอดส่อง

ดูแลลูกหลาน - ชุมชน ส่วนปัญหาการพัฒนาบทบาทและศักยภาพของผู้สูงอายุ ด้านวัฒนธรรมประเพณี มี 4 ประเด็นใหญ่ ประกอบด้วย ขาดการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน (เงินทุนสนับสนุน ความต่อเนื่อง) ปัญหาสุขภาพ ปัญหาด้านความรู้ (การอ่านออกเขียนได้ ภาษาและการสื่อสาร)

การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุด้านวัฒนธรรมประเพณีที่ได้รับ ได้แก่ การส่งเสริมและพัฒนาด้านอาชีพ ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี ด้านการเรียนการสอน (โรงเรียนผู้สูงอายุ การอบรมความรู้) ความต้องการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี ด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต วัฒนธรรมประเพณีในชุมชนพื้นที่วิจัยที่โดดเด่นสะท้อนอัตลักษณ์ของกลุ่มชนเผ่าสำคัญในชุมชนที่ผู้สูงอายุเข้าไปมีบทบาทมากที่สุด สำหรับกลุ่มชนเผ่ากุ่ม

1.4 การศึกษาด้านแบบผู้สูงอายุ

หลังจากศึกษาสภาพปัญหาและต้นแบบผู้สูงอายุที่พึงประสงค์แล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลดังกล่าวมาเพื่อเสนอต้นแบบผู้สูงอายุในชุมชนพื้นที่ศึกษาเพื่อให้ได้ต้นแบบผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม จังหวัดศรีสะเกษที่มีความรู้ความสามารถโดดเด่นเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านวัฒนธรรมและประเพณีในชุมชนของตนเอง สามารถถ่ายทอดความรู้สามารถดังกล่าว และมีบทบาทในด้านวัฒนธรรมประเพณีดังกล่าวเป็นที่ประจักษ์ชัดเจน จนสามารถเป็นต้นแบบให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชนตนเองและในชุมชนต่าง ๆ ได้ เพื่อที่จะนำไปใช้ในการทดลองรูปแบบที่เสร็จสิ้นสมบูรณ์ต่อไป จากการเสนอต้นแบบผู้สูงอายุมีจำนวนต้นแบบผู้สูงอายุในพื้นที่ศึกษาวิจัยจำนวนทั้งสิ้น 60 คน

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสให้กับผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้สรุปผลเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาส

ให้กับผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ ผลการสร้างคู่มือดำเนินการตามรูปแบบ และผลการปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญซึ่งสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

2.1 ผลการสร้างรูปแบบตามองค์ประกอบของรูปแบบที่กำหนดไว้ คือ องค์ประกอบหลักของรูปแบบ การนำรูปแบบไปใช้ และการประเมินผลของรูปแบบ ซึ่งผลการประเมินร่างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสให้กับผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ ด้านความเป็นไปได้ ความเหมาะสม วรรถประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความถูกต้องแม่นยำอยู่ในระดับมาก และมีองค์ประกอบของการสร้างรูปแบบ ดังนี้

2.1.1 องค์ประกอบหลักของรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสให้กับผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย 1) ด้านทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ 2) ด้านการทำงานพัฒนาชุมชน 3) ด้านการมีส่วนร่วมและการอยู่ร่วมกันในสังคม

2.1.2 การนำรูปแบบไปใช้กับต้นแบบผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) การบรรยาย/การอบรม 2) การสัมภาษณ์/สนทนากลุ่ม 3) การจัดกิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ

2.1.3 การประเมินผลของรูปแบบ ได้แก่ 1) ประเมินทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ของต้นแบบผู้สูงอายุ 2) ประเมินความสามารถด้านการทำงานพัฒนาชุมชนของต้นแบบผู้สูงอายุ 3) ประเมินการมีส่วนร่วมและการอยู่ร่วมกันในสังคมของต้นแบบผู้สูงอายุ

2.2 ผลการสร้างคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสให้กับผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ สรุปผลได้ ดังนี้

2.2.1 องค์ประกอบของคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสให้กับผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์

4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบหลักของรูปแบบ 2) การนำรูปแบบไปใช้ 3) การประเมินผลของรูปแบบ

2.2.2 ผลการวิพากษ์ร่างรูปแบบและคู่มือรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสให้กับผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ สามารถสรุปได้ ดังนี้ 1) ประเด็นด้านองค์ประกอบหลักของรูปแบบปรับปรุงข้อความให้กระชับได้ใจความ 2) ประเด็นด้านการนำรูปแบบไปใช้ ปรับปรุงข้อความให้กระชับได้ใจความ ลดขั้นตอนการดำเนินการที่ซับซ้อน 3) ประเด็นด้านการประเมินรูปแบบ ปรับปรุงข้อความให้กระชับเข้าใจง่าย 4) ประเด็นอื่น ๆ มีเพียงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุ

2.3 ผลการแก้ไขปรับปรุงร่างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสให้กับผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) ปรับปรุงแก้ไขข้อความให้กระชับได้ใจความ 2) ลดขั้นตอนการนำรูปแบบไปใช้ไม่ให้ซับซ้อนจนเกินไป 3) เพิ่มเติมข้อพึงระวังในการนำรูปแบบไปใช้ ในคู่มือโดยระบุข้อความว่าการจัดกิจกรรมต้องคำนึงถึงสุขภาพของต้นแบบผู้สูงอายุด้วย

3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสให้กับผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้ประเมินจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวนทั้งสิ้น 20 คน สามารถสรุปผลการประเมิน ได้ดังนี้ ด้านความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ครอบคลุมประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความถูกต้องแม่นยำอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อย่อยแต่ละรายการพบว่า มีผลการประเมินในระดับมากที่สุดและระดับมาก

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสให้กับผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ มีประเด็นค้นพบที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ศึกษาสภาพบริบทการพัฒนา ศักยภาพและการโอกาสให้กับผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ และต้นแบบผู้สูงอายุ จากการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมจังหวัด ศรีสะเกษ ได้ให้ข้อมูลว่าบทบาทของผู้สูงอายุ ได้แก่ 1) บทบาทด้านการนำหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับชุมชน สภาพแวดล้อม วิถีชุมชน 2) บทบาท สำคัญด้านการอนุรักษ์ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆ อาทิเช่น ด้านภาษาและ วรรณกรรม ด้านประเพณีวัฒนธรรม ด้านศิลปะการแสดง ด้านหัตถกรรม ด้านผู้นำธรรมชาติ ด้านอาหาร ด้านทอผ้า ด้านเทคโนโลยีท้องถิ่น ด้านภูมิปัญญาด้านการทำมาหากิน 3) บทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำในการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น บทบาทและ ศักยภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่ที่ศึกษาวิจัย ส่วนใหญ่จะเป็นบทบาททางด้านวัฒนธรรม ประเพณี สรุปแล้วบทบาทของผู้สูงอายุมีสามด้าน สอดคล้องกับ ณัฐฐิตตา เทวเลิศสกุล และคณะ (2559) ได้ศึกษา ด้านทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ มีความรู้ มีประสบการณ์ มีความเป็นผู้นำ ด้านการทำงานซึ่งถูกนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนน้อย มาก และด้านการมีส่วนร่วมและการอยู่ร่วมกันในสังคม จากการศึกษาพบว่ามีหน่วยงาน หลายหน่วยงานที่มีบทบาทในการพัฒนาศักยภาพและสร้างโอกาสให้กับผู้สูงอายุในจังหวัด ศรีสะเกษ เช่น พัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นต้น อย่างไรก็ตาม พบว่าการพัฒนาบทบาทและศักยภาพของผู้สูงอายุ ดังกล่าวข้างต้น ยังไม่ครอบคลุมไปถึงผู้สูงอายุในชุมชนต่างๆ อย่างทั่วถึงโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุ ที่แบ่งตามกลุ่มกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งแต่ละชนเผ่ามีความโดดเด่น ด้านวัฒนธรรมประเพณีแตกต่างกันไป

2. ผลการศึกษาต้นแบบผู้สูงอายุ จากการศึกษาสภาพปรากฏการณ์ เอกสาร และการสัมภาษณ์พบว่า บทบาทที่สำคัญของผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ คือ บทบาทด้านวัฒนธรรมประเพณี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ ด้านวัฒนธรรมประเพณี แก่คนในชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นถึง ความรู้ (มีความรู้ทางด้านวัฒนธรรมประเพณี) ทักษะ (มีประสบการณ์และความรู้ด้านวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนเป็นอย่างดี สามารถถ่ายทอดสืบสานวัฒนธรรมประเพณีได้) สอดคล้องกับภักพอล บุญเหลือ และ บุญชู ภูธร (2560) ได้นำข้อมูลมาใช้ในการเสนอต้นแบบผู้สูงวัยในชุมชนพื้นที่ศึกษาเพื่อให้ได้ต้นแบบผู้สูงวัยชนสี่เผ่าจังหวัดศรีสะเกษที่มีความรู้ความสามารถโดดเด่นเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านวัฒนธรรมและมีบทบาทในด้านวัฒนธรรมประเพณี ดังกล่าวเป็นที่ประจักษ์ชัดเจน จนสามารถเป็นต้นแบบให้แก่ผู้สูงวัยในชุมชนตนเองและในชุมชนต่าง ๆ ได้ เพื่อที่จะได้นำไปใช้ในการทดลองรูปแบบที่เสร็จสิ้นสมบูรณ์ต่อไป จากการเสนอต้นแบบผู้สูงวัยมีจำนวนต้นแบบผู้สูงวัย

3. ผลการสร้างคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสให้กับผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ สรุปผลได้ ดังนี้ องค์ประกอบของคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสให้กับผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย องค์ประกอบหลักของรูปแบบ การนำรูปแบบไปใช้ การประเมินผลของรูปแบบ ผลการวิพากษ์ร่างรูปแบบและคู่มือรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสให้กับผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ สามารถสรุปได้ ดังนี้ ประเด็นด้านองค์ประกอบหลักของรูปแบบ ปรับปรุงข้อความให้กระชับได้ใจความ สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุรณ์ชน สุขคุ้ม (2556) ได้ศึกษานอกจากความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ ที่เรียกว่า “หะจุฮู” ยังมีการทำนายเพื่อสืบหาสิ่งของทรัพย์สินที่หายไปที่เรียกว่า “โปล” นอกจากนี้ก็ยังมีการรักษาโรคด้วยวิธีการบำบัด

ตามแนวความเชื่อหรือทฤษฎีเรียกว่า “แกลมอ” และพิธีกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับเลี้ยงช้างด้วย และสอดคล้องกับ บัญญัติ สาสี, (มปป) ดังที่บัญญัติได้ศึกษาไว้

ผลการแก้ไขปรับปรุงร่างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสให้กับ ผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) ปรับปรุงแก้ไขข้อความให้กระชับได้ใจความ 2) ลดขั้นตอนการนำ รูปแบบไปใช้ไม่ให้ซับซ้อนจนเกินไป 3) เพิ่มเติมข้อพึงระวังในการนำรูปแบบไปใช้ในคู่มือ โดยระบุข้อความว่าการจัดกิจกรรมต้องคำนึงถึงสุขภาพของต้นแบบผู้สูงอายุด้วย และ ผลการประเมินโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีดังนี้ 1) ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.42$) 2) ด้านอรรถประโยชน์ ($\bar{X} = 4.36$) 3) ด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.20$) และ 4) ด้านความถูกต้องแม่นยำ ($\bar{X} = 4.13$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า 1) องค์ประกอบหลัก ของรูปแบบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) ความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.45$) 2) อรรถประโยชน์ ($\bar{X} = 4.38$) 3) ความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.31$) และ 4) ความถูกต้องแม่นยำ ($\bar{X} = 4.25$) 2) การนำรูปแบบไปใช้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับ ดังนี้ 1) ความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.44$) 2) อรรถประโยชน์ ($\bar{X} = 4.38$) 3) ความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.31$) และ 4) ความถูกต้องแม่นยำ ($\bar{X} = 4.24$) 3) การประเมินผล ของรูปแบบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) ความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.33$) 2) อรรถประโยชน์ ($\bar{X} = 4.27$) 3) ความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.20$) และ 4) ความถูกต้องแม่นยำ ($\bar{X} = 4.13$)

3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสให้กับ ผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่ม ในจังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัย ได้ประเมินจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวนทั้งสิ้น 20 คน สามารถสรุปผลการประเมิน ได้ดังนี้ ด้านความเป็นไปได้ ความเหมาะสม อรรถประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด และ ด้านความถูกต้องแม่นยำอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อย่อยแต่ละรายการพบว่า มีผลการประเมินในระดับมากที่สุดและระดับมาก ดังนี้ ในภาพรวมจะอยู่ในระดับมากที่สุด

และระดับมากโดยเรียงลำดับดังนี้ 1) ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.63$) 2) ด้านอรรถประโยชน์ ($\bar{X} = 4.61$) 3) ด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.57$) และ 4) ด้านความถูกต้องแม่นยำ ($\bar{X} = 4.43$) เมื่อพิจารณาารายด้านพบว่า 1) องค์ประกอบหลักของรูปแบบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) ความเป็นไปได้และอรรถประโยชน์ ($\bar{X} = 4.64$) 2) ความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.59$) และ 3) ความถูกต้องแม่นยำ ($\bar{X} = 4.44$) 2) การนำรูปแบบไปใช้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) ความเป็นไปได้และอรรถประโยชน์ ($\bar{X} = 4.63$) 2) ความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.58$) และ 3) ความถูกต้องแม่นยำ ($\bar{X} = 4.43$) 3) การประเมินผลของรูปแบบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับ ดังนี้ 1) ความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.63$) 2) อรรถประโยชน์ ($\bar{X} = 4.61$) 3) ความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.57$) และ 4) ความถูกต้องแม่นยำ ($\bar{X} = 4.43$)

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่าการประเมินรูปแบบในด้านความถูกต้องแม่นยำได้คะแนนน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้หากต้องการการวัดประเมินผลที่ถูกต้องแม่นยำมากยิ่งขึ้นควรใช้การประเมินในรูปแบบอื่น ๆ ประกอบเพิ่มเติมด้วย

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสให้กับผู้สูงอายุ โดยผ่านกระบวนการทุนวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพกับกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนอื่น ๆ ด้วย
2. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพและการสร้างโอกาสให้กับคนกลุ่มอื่น ๆ เช่น เด็ก สตรี ผู้ด้อยโอกาส ฯลฯ เพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2563, 10 มกราคม). สถิติผู้สูงอายุ. http://www.dop.go.th/download/knowledge/th1533055363-125_1.pdf. 2560
- คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ. (2553). แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552. โรงพิมพ์เทพปัญญานิสย์.
- ณัฐจิตรดา เทวเลิศสกุล, วณิศา ศิริวรสกุล และชัชสรัญ รอดยิ้ม. (2559). แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุ จากภาระให้เป็นพลังกรณีศึกษาเทศบาลนครรังสิต. วารสาร Veridian E Journal มหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย, 9(1), 529-545.
- ทิวาพร ใจก้อน. (2562). รัฐไทยกับมุมมองเรื่องความแก่ชราและปัญหาผู้สูงอายุใน จังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ. 2500-2561. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- เทอดชาย เอี่ยมลำน้า. (2542). ความทันสมัยและพิธีกรรมทางศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์เยอ: กรณีศึกษาหมู่บ้านสำโรงโคเฒ่า จังหวัดศรีสะเกษ [วิทยานิพนธ์มนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยสาขามานุษยวิทยา ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนาภา ศกุนะสิงห์ และจักรพันธ์ ชัดชุมแสง. (2558). การนิยามและการแสดงตัวตนของส่วยบ้านเปือยผ่านพิธีกรรมรำแคน. ในการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 34. (น. 1518-1528). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บัญญัติ สาลี. (ม.ป.ป.). กุญ: ว่าด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา และตำนาน. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุรณเซน สุขคุ้ม และธนพล วิทยาสิงห์. (2556). วัฒนธรรมอาหารพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์กูยจังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- ภักพล บุญเหลือ และบุญชู ภูศรี. (2560). ตำนานปรัมปรา: ความสำคัญกับกลุ่มชาติพันธุ์เยออำเภอรามัน จังหวัดศรีสะเกษ. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ (Proceedings) การสัมมนาเครือข่ายนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ครั้งที่ 16 ประจำปีการศึกษา 2559. (น. 369-383). มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.

วิชญะ ศรีพิพัฒนกุล. (2557). *วรรณยุกต์ภาษาไทยอีสาน จังหวัดศรีสะเกษ ใน 5 ชุมชน ภาษา*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิภาณันท์ ม่วงสกุล. (2558). การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังด้วยแนวคิด
พลฒพล้ง. *วารสารสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 38(2), 93-112.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2563, 1 กุมภาพันธ์). *กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย*.
<https://www.sac.or.th/databases/ethnic-groups/>.

ลำลี รักสุทธิ. (2556). *ผญา*. พ.ศ. พัฒนา.

สุพรรณา อติประเสริฐกุล. (2552). *ความเป็นเอยในบริบทพหุวัฒนธรรม: ศักยภาพหมู่บ้านใหญ่
จังหวัดศรีสะเกษ [วิทยานิพนธ์ มานุษยวิทยามหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยา
และมานุษยวิทยา]*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Author

Mr. Sitthichai Buachthaisong

Library and Information Science Program, Faculty of Humanities
And Social Sciences Sisaket Rajabhat University 319 Thaipantha Rd.,
Pho Sub-district, Muang District, Sisaket Province 33000

Tel: 06-2572-5896

Email: sitthichai133kku@gmail.com

Miss Thiwaporn Jaikorn

Department of History Program, Faculty of Humanities And Social
Sciences Sisaket Rajabhat University 319 Thaipantha Rd., Pho Sub-
district, Muang District, Sisaket Province 33000

Tel: 08-6352-9720

Email: thiwapornj@nu.ac.th